

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Шульга Л. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-2504-0944
lnshulga@ukr.net*

Ключові слова: *інноваційні підходи, початкова освіта, мистецтво, технології, інтерактивне навчання, цифрові інструменти, творчість.*

У статті проаналізовано інноваційні підходи до викладання мистецької та технологічної освітніх галузей у початковій школі, спрямовані на формування ключових компетентностей і розвиток наскрізних умінь молодших школярів. Особливу увагу зосереджено на застосуванні інтерактивних методів, цифрових інструментів і нетрадиційних технік, що сприяють розвитку критичного та креативного мислення, комунікативних навичок, уміння працювати в команді, здатності висловлювати власну позицію, генерувати ідеї та знаходити оптимальні рішення. Обґрунтовано значення мистецтва й технологій як засобів гармонійного розвитку особистості дитини, підготовки до навчання в умовах Нової української школи та життя в суспільстві, що швидко змінюється.

Розроблено модель запровадження інноваційних підходів у мистецьку та технологічну галузі початкової освіти, яка ґрунтується на інтеграції інноваційних методів і технологій, урахуванні вікових та психологічних особливостей молодших школярів, а також на створенні організаційно-педагогічних умов для комплексного формування ключових компетентностей. Теоретичне обґрунтування моделі базується на принципах гуманізації, дитиноцентризму, інтерактивності, доступності, практико-орієнтованості, варіативності та інтеграції, що забезпечують цілісність освітнього процесу та відповідність сучасним вимогам початкової освіти.

Запропонована модель має модульну структуру, яка включає концептуальні засади, змістовий модуль, методичні аспекти впровадження та результативний модуль і передбачає поетапну реалізацію інноваційних підходів: підготовчого, основного та підсумково-рефлексивного. Сукупність інноваційних підходів охоплює цифровізацію навчання, інтерактивні методи, STEM/STEAM-освіту, проєктно-дослідницьку діяльність, візуалізаційні технології, медіаосвіту, ігрові активності, перевернуте та колаборативне навчання, а також компетентнісний підхід. Обґрунтовано їх доцільність запровадження на уроках мистецтва та технологій у початковій школі. У висновках підкреслено теоретичну перспективність запропонованої моделі, що потребує подальшої апробації та емпіричної перевірки її ефективності.

INNOVATIVE APPROACHES IN TEACHING ARTS AND TECHNOLOGY IN PRIMARY EDUCATION

Shulha L. M.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education
Zaporizhzhia National University
Universitetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2504-0944
lnshulga@ukr.net*

Key words: *innovative approaches, primary education, arts, technology, interactive learning, digital tools, creativity.*

The article analyzes innovative approaches to teaching the arts and technology in primary school, aimed at developing key competencies and cross-cutting skills of young learners. Particular attention is given to the use of interactive methods, digital tools, and non-traditional techniques that foster critical and creative thinking, communication skills, teamwork, the ability to express personal views, generate ideas, and find optimal solutions. The significance of arts and technology is substantiated as powerful means of ensuring the harmonious development of the child's personality, preparing for learning within the New Ukrainian School framework, and adapting to life in a rapidly changing society.

A model for implementing innovative approaches in the Arts and Technology fields of primary education has been developed. It is based on the integration of innovative methods and technologies, consideration of the age and psychological characteristics of younger students, and the creation of organizational and pedagogical conditions for the comprehensive formation of key competencies. The theoretical foundation of the model relies on the principles of humanization, interactivity, innovation, accessibility, practice-orientation, variability, and integration, ensuring the integrity of the educational process and its alignment with modern requirements of primary education.

The proposed model has a modular structure that includes conceptual foundations, a content module, methodological aspects of implementation, and an effectiveness module. It envisages the step-by-step implementation of innovative approaches through preparatory, core, and reflective stages. The set of innovative approaches covers digitalization of learning, interactive methods, STEM/STEAM education, project-research activities, visualization technologies, media education, game-based activities, flipped and collaborative learning, as well as a competency-based approach. Their appropriateness for implementation in Arts and Technology lessons in primary school is substantiated. The conclusions emphasize the theoretical relevance of the proposed model, which requires further approbation and empirical testing of its effectiveness.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку початкової освіти характеризується зростаючою увагою до пошуку нових шляхів формування ключових компетентностей, визначених Концепцією Нової української школи. У цьому контексті мистецька та технологічна освітні галузі відіграють особливу роль, адже вони забезпечують гармонійне поєднання пізнавального процесу й практико-орієнтованого досвіду учнів, сприяють формуванню креативності, уміння застосовувати знання на практиці, нави-

чок командної взаємодії та розвивають емоційно-ціннісну сферу. Традиційні методи навчання зосереджуються переважно на засвоєнні знань і відтворювальній діяльності, що істотно звужує педагогічний потенціал мистецької та технологічної освітніх галузей. Вони не відповідають сучасним потребам дітей, які зростають у цифровому середовищі, швидко реагують на інтерактивні форми роботи та потребують освітнього процесу, орієнтованого на їхню природну потребу у творчому самовираженні.

Інноваційні підходи до викладання мистецтва та технологій спрямовані на формування ключових компетентностей, критичного та творчого мислення, здатності взаємодіяти, шукати ефективне рішення, використовувати різноманітні техніки та матеріали для творчого самовираження. Використання цифрових інструментів, проєктного та дослідницького навчання, STEAM-освіти та інтегрованих уроків сприяє розвитку особистості молодшого школяра, одночасному опануванню знань, формуванню практичних умінь і ціннісних орієнтацій, що відповідає сучасним європейським та світовим освітнім тенденціям.

Сучасний дискурс окреслює нормативно-ціннісні рамки інновацій у початковій освіті на основі Концепції Нової української школи (НУШ) та Державного стандарту початкової освіти. НУШ підкреслює компетентнісну спрямованість, міжпредметну інтеграцію та орієнтацію на творчу самореалізацію дитини; стандарт дає змогу реалізовувати мистецьку галузь як інтегрований курс «Мистецтво» й закладає основи для інтеграції технологічного складника в освітній процес. На рівні європейської освітньої політики рамкова Рекомендація ЄС щодо ключових компетентностей (2018) акцентує культурну обізнаність і вираження, цифрову компетентність та підприємливість як цілі, релевантні для мистецько-технологічної інтеграції [7]. На глобальному рівні оновлена Рамка ЮНЕСКО з культури й мистецької освіти (2023–2024) підсилює пріоритет доступності, інклюзії та міжсекторальності у політиках мистецької освіти [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми сучасними вітчизняними вченими зосереджуються на пошуку ефективних шляхів упровадження інноваційних підходів, зокрема у мистецькій та технологічній освіті. Так, актуальні проблеми педагогічної інноватики досліджують сучасні вітчизняні науковці, серед яких – І. Веремійчик, М. Гордуз, О. Грицюк, І. Дичківська, О. Коберник, Н. Котелнець, О. Пометун, В. Тименко, І. Зязюн, О. Савченко, М. Ярмаченко та ін. Науковці аналізують зміст і структуру компетентнісно орієнтованого навчання (О. Савченко), розробляють науково-методичні аспекти мистецької (Л. Масол) та технологічної (Г. Гільберг) діяльності в умовах Нової української школи, теоретичні та практичні аспекти цифрового навчання (О. Гулай, В. Кабак, Г. Герасимчук), методичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у початковій освіті (О. Антонова), що відповідає стратегічним завданням модернізації української освіти.

Попри значну кількість досліджень у сфері педагогічної інноватики системне застосування інноваційних підходів до викладання мистецької

та технологічної освітніх галузей у початковій школі залишається недостатньо розробленим. Наявні праці здебільшого зосереджуються на окремих аспектах інтеграції технологій або мистецьких практик, формуванні предметних компетентностей, однак бракує цілісних моделей, спрямованих на комплексне формування ключових компетентностей молодших школярів у процесі мистецько-технологічної діяльності.

В умовах модернізації освіти особливої актуальності набуває розроблення педагогічно обґрунтованих стратегій застосування цифрових та інтерактивних ресурсів у початковій освіті. Педагогічно обґрунтоване впровадження цифрових та інтерактивних ресурсів у мистецьку й технологічну галузь сприяє оновленню змісту, форм навчання й забезпечує цілісний розвиток ключових компетентностей учнів. У цьому контексті великого значення набуває дослідження інноваційних підходів, які передбачають не фрагментарне використання новітніх технологій, а їх системне впровадження з урахуванням цілей Нової української школи.

Мета статті – теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення інноваційних підходів до викладання мистецької та технологічної освітніх галузей у початковій школі для забезпечення ефективності формування ключових компетентностей учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнення зазначеної мети передбачає, передусім, уточнення поняттєвого апарату дослідження, зокрема визначення сутності понять «інновації» та «інноваційні підходи».

Термін «інновація» походить від латинського слова *innovatio*, що означає нововведення, оновлення, зміну, новий підхід, створення якісно нового. У сучасній педагогічній науці поняття «інновації» розглядається як багатовимірне явище, що включає системні та значущі нововведення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і спрямовані на розвиток освітнього процесу [4]. Як підкреслює В. Кульчицький, «інновація» та «інноваційний» означають «певне нововведення, що стосується різних аспектів освітнього процесу, а кінцевим результатом творчого пошуку можуть бути нові технології, оригінальні виховні ідеї, методи чи нестандартні підходи в управлінні» [3, с. 59]. Науковці наголошують, що інновації у педагогіці охоплюють не лише унікальні ідеї чи технології, а й модернізовані елементи освітнього процесу, що сприяють розвитку особистості, постають як усвідомлений процес змін, який передбачає оновлення мети, змісту, методів і форм навчання та виховання відповідно до сучасних вимог [1; 2].

Виходячи з трактування поняття «інновації» як актуальних, значущих та системних нововведень, інноваційний підхід у сучасній освіті слід

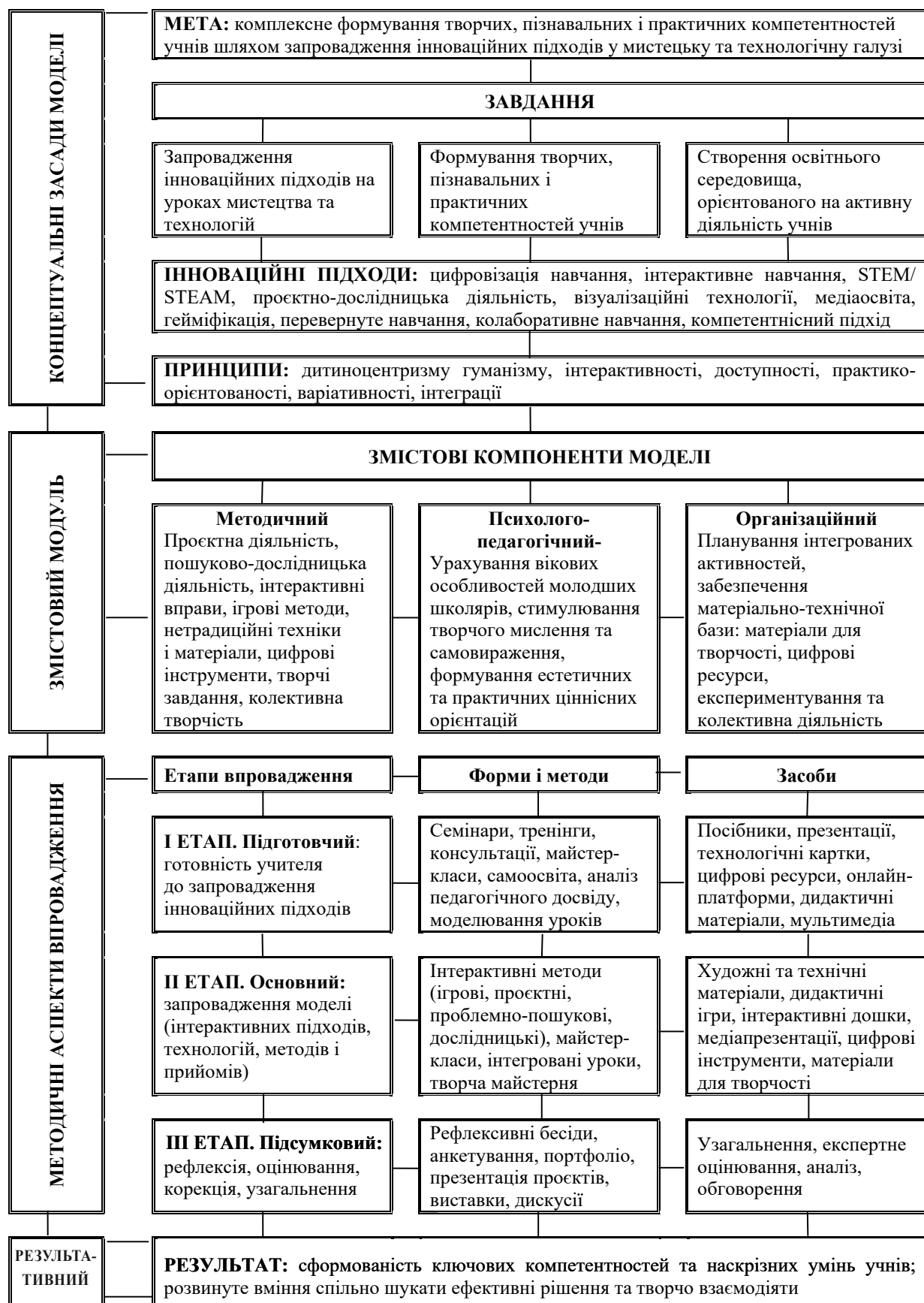

Рис. 1. Модель запровадження інноваційних підходів у мистецьку та технологічну галузі початкової освіти

розглядати як цілісну методологічну орієнтацію, що передбачає застосування нових форм, методів і технологій навчання з метою підвищення його ефективності та комплексного розвитку ключових компетентностей учнів.

Важливим є визначення методологічних аспектів, на яких ґрунтується реалізація інноваційних підходів до навчання. Н. Онищенко виокремлює низку підходів (системний, діяльнісний, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний, контекстний, середовищний, студентоцентризований), які забезпечують цілісність освітнього процесу та розвиток компетентностей майбутніх вчителів [5]. Їх застосування в початковій школі сприяє інтеграції знань і практичних умінь, формуванню творчого, відповідального ставлення до навчання та активній участі учнів у процесі пізнання.

У початковій школі інноваційний підхід до викладання мистецтва та технологій реалізується на основі визначених методологічних аспектів, інтегруючи творчі, практичні й пізнавальні завдання із сучасними методами та технологіями навчання. Він передбачає міжпредметні аспекти та проєктні методи, цифрові й інтерактивні інструменти, дослідницьку та ігрову діяльність, що сприяє розвитку ключових компетентностей учнів, їхньої творчості, критичного мислення, комунікації, співпраці, практичних і цифрових навичок, а також підвищує мотивацію та активність. Такий підхід відповідає принципам Нової української школи й сучасним європейським тенденціям інтегрованої освіти [6].

Урахування зазначених аспектів дає змогу сформувати ефективну модель упровадження інноваційних методів і технологій із використанням цифрових та інтерактивних ресурсів у мистецьку та технологічну галузі початкової освіти (рис. 1). Модель базується на поєднанні інноваційних методів, урахуванні вікових і психологічних особливостей молодших школярів та створенні організаційно-педагогічних умов для комплексного розвитку ключових компетентностей.

Мета моделі: комплексне формування ключових компетентностей учнів шляхом інтеграції мистецьких і технологічних завдань із застосуванням цифрових та інтерактивних ресурсів.

Модель запровадження інноваційних підходів у мистецьку та технологічну галузі початкової освіти має модульну структуру, що включає чотири взаємопов'язані складники: концептуальні засади, змістовий модуль, методичні аспекти впровадження та результативний модуль.

Концептуальні засади визначають мету, завдання та методологічну основу моделі, ґрунтуючись на принципах дитиноцентризму, гуманізму, інтерактивності, доступності, практико-орієнтованості, варіативності, інтеграції. Реалізація зазначених принципів потребує застосування

сучасних освітніх практик, здатних забезпечити комплексний розвиток ключових компетентностей молодших школярів.

У зв'язку із цим модель передбачає використання інноваційних підходів, методів, технологій та освітніх концепцій, зокрема цифровізації навчання, інтерактивного та колаборативного навчання, STEM/STEAM-освіти, проєктно-дослідницької діяльності, візуалізаційних технологій, медіаосвіти, ігрових практик, а також моделей перевернутого навчання й компетентнісного підходу.

Для уроків мистецтва та технологій кожна із цих практик має конкретне обґрунтування:

- цифровізація навчання: використання цифрових інструментів (онлайн-галерей, графічних редакторів, конструкторських програм) дає змогу розширювати творчі можливості учнів, забезпечує доступ до інтерактивних ресурсів і стимулює візуальне мислення;

- інтерактивне навчання: інтерактивні методи (робота в парах, групах, дискусії, творчі майстерні) формують комунікативні навички, залучають дітей до активного пізнання та спільного створення мистецьких чи технологічних продуктів;

- STEM/STEAM-освіта: поєднання науки, техніки, інженерії, мистецтва та математики сприяє розвитку креативності, інженерного мислення та практичних умінь (наприклад, створення 3D-моделей, проєктування макетів, дизайн-об'єктів);

- проєктно-дослідницька діяльність: учні досліджують явища, матеріали, мистецькі техніки, створюють власні проєкти (вироби, інсталяції, колажі); це розвиває самостійність, критичне мислення й навички планування;

- візуалізаційні технології: використання інфографіки, візуальних схем, цифрових ілюстрацій та інтерактивних презентацій допомагає зрозуміти складні процеси (наприклад, послідовність технологічних операцій або структуру художнього твору);

- медіаосвіта: залучення учнів до аналізу й створення медіаконтенту (відео, фото, цифрові колажі) формує медіаграмотність, критичне ставлення до інформації та навички сучасної візуальної комунікації;

- ігрові активності: використання ігрових елементів (змагання, квести, творчі челенджі, бали й нагороди) підвищує мотивацію учнів, сприяє емоційному залученню та формує позитивне ставлення до навчання;

- перевернуте навчання: опанування теоретичного матеріалу вдома (відеоуроки, інтерактивні ресурси) і практична діяльність на уроці (створення виробів, малюнків, проєктів) дають змогу зосередитися на творчості та застосуванні знань на практиці;

- колаборативне навчання: робота в групах над спільними мистецькими чи технологічними

завданнями формує командну взаємодію, відповідальність, толерантність та здатність домовлятися;

– компетентнісний підхід: орієнтація на формування ключових компетентностей (уміння висловлювати власні думки та почуття; здатність до міжкультурного спілкування; моделювання процесів та ситуацій; відкритість до нових ідей та агентність; ощадливе використання природних ресурсів; цифрова грамотність і культура; опанування умінь та навичок навчання, співпраці, творчого самовираження, реалізації ініційованих ідей тощо) забезпечує цілісність результатів навчання й підготовку дітей до реальних життєвих викликів.

Обґрунтування інноваційних підходів демонструє, яким чином сучасні методи та технології навчання можуть забезпечити комплексний розвиток ключових компетентностей молодших школярів. На основі зазначених підходів формується змістовий модуль моделі, який інтегрує методичний, психолого-педагогічний та організаційний компоненти, визначає навчальний зміст, форми, методи й організаційні умови для реалізації інноваційних практик у мистецькій та технологічній галузях початкової освіти.

Методичний компонент передбачає інтегровані навчальні теми та завдання, використання нетрадиційних технік малювання, конструювання, цифрових творчих проєктів, а також застосування інноваційних методів навчання, зокрема ігрових, проєктних, проблемно-пошукових та дослідницьких. Психолого-педагогічний компонент урахує вікові особливості дітей, стимулює розвиток творчості та самовираження, формує естетичні та практичні ціннісні орієнтації засобами мистецької і технологічної діяльності. Організаційний компонент визначає структуру інтегрованих занять, послідовність активностей, режим роботи, забезпечення необхідними матеріалами (художні, технічні, цифрові) та створення комфортного й безпечного середовища для експериментування.

Методичні аспекти впровадження моделі передбачають поетапне запровадження, що включає підготовчий етап, під час якого відбувається підготовка вчителя з використанням тренінгів, семінарів, майстер-класів з інтеграції мистецтва і технологій, добір матеріалів та планування

уроків; основний етап реалізації, на якому проводяться інтегровані заняття з використанням інноваційних підходів та практична діяльність дітей у творчих, цифрових і технологічних проєктах; підсумково-рефлексивний етап, що забезпечує оцінювання результатів, аналіз сформованих компетентностей, презентацію робіт, колективну рефлексію та вдосконалення моделі.

Результативний модуль відображає рівень сформованості у молодших школярів ключових компетентностей, а також розвиток мотивації та готовності до інноваційної діяльності. Учні здобувають уміння створювати художні образи та дизайн-проєкти, конструювати вироби, застосовувати нові техніки, досліджувати матеріали та явища, аналізувати процеси мистецтва й технологій, моделювати рішення та реалізовувати власні ідеї з використанням цифрових і технологічних ресурсів, що забезпечує їх підготовку до реальних життєвих ситуацій і формування цілісної системи компетентностей.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямі. У результаті проведеного дослідження було теоретично обґрунтовано інноваційні підходи до викладання мистецької та технологічної освітніх галузей у початковій школі. Аналіз наукових джерел показав, що застосування цифровізації навчання, інтерактивних методів, STEM/STEAM-освіти, проєктно-дослідницької діяльності, візуалізаційних технологій, медіаосвіти, ігрових методів, перевернутого та колаборативного навчання, а також компетентнісного підходу має потенціал для сприяння формуванню ключових компетентностей учнів. Розроблена модульна структура моделі, що включає концептуальні засади, змістовий модуль, методичні аспекти впровадження та результативний модуль, теоретично забезпечує цілісність освітнього процесу, поетапну реалізацію інноваційних практик та можливості їх оцінювання. Отримані результати свідчать про перспективність застосування запропонованих інноваційних підходів у початковій освіті для розвитку ключових компетентностей молодших школярів, що потребує подальшої апробації та емпіричної перевірки ефективності моделі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. *Інноваційні технології у вищій юридичній освіті* : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., присвяченої 390-річчю зі дня заснування Київської братської школи – предтечі Києво-Могилянської академії, м. Київ, 25–28 травня 2005 р. Київ : Стило, 2005. С. 3–26.
2. Грубіч Д.Ю. Педагогічні інновації в освіті: поняття та сутність. *Педагогіка та психологія*. 2011. Вип. 40(1). С. 34–39.
3. Кульчицький В. Поняття інновації в освітньому процесі. *Інновації в освіті: перспективи розвитку*. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. С. 58–61 <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45356/1/%D0%92%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9%20%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>

4. Лаппо В.В. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 360 с.
5. Онищенко Н.П. Методологічні підходи до викладання педагогічних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021, № 75. С. 153–159.
6. Федяєва В.Л. Компетентнісний підхід у Концепції «Нова українська школа»: плюси, мінуси, перспективи втілення. *Педагогічні науки*. 2023. № 102. С. 12–18.
7. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, 2018. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6fda126a-67c9-11e8-ab9c-01aa75ed71a1> (дата звернення: 19.08.2025).
8. UNESCO Framework for Culture and Arts Education. 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-member-states-adopt-global-framework-strengthen-culture-and-arts-education> (дата звернення: 19.08.2025).

REFERENCES

1. Artykutsa N.V. (2005). Innovatsiini metodyky vykladannia dystsyplin u vyshchii yurydychnii osviti [Innovative methods of teaching disciplines in higher legal education]. *Innovatsiini tekhnologii u vyshchii yurydychnii osviti: materialy Mizhnar. nauk.-metod. konf., prysviachenoi 390-richchiu z dnia zasnuvannia Kyivskoi bratskoï shkoly – predtechy Kyievo-Mohylianskoï akademii* (25–28 trav. 2005 r.). P. 3–26. [in Ukrainian]
2. Hrubich D.Yu. (2011). Pedahohichni innovatsii v osviti: poniattia ta sutnist [Pedagogical innovations in education: concept and essence]. *Pedahohika ta psykholohiia*. № 40(1). P. 34–39. [in Ukrainian]
3. Kulchytskyi V. (2022). Poniattia innovatsii v osvitnomu protsesi [The concept of innovation in the educational process]. *Innovatsii v osviti: perspektyvy rozvytku*. P. 58–61. [in Ukrainian]
4. Lappo V.V. (2020). Pedahohichna innovatyka: navchalno-metodychnyi posibnyk [Pedagogical innovatics: teaching manual]. Ivano-Frankivsk: NAIR, 360 p. [in Ukrainian]
5. Onyshchenko N.P. (2021). Metodolohichni pidkhody do vykladannia pedahohichnykh dystsyplin u protsesi profesiinoi pidhotovky maybutnikh uchyteliv [Methodological approaches to teaching pedagogical disciplines in the process of professional training of future teachers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. No. 75. P. 153–159. [in Ukrainian]
6. Fediayeva V.L. (2023). Kompetentnisnyi pidkhid u kontseptsii «Nova ukrainska shkola»: pliusy, minusy, perspektyvy vtilennia [Competence-based approach in the concept «New Ukrainian School»: advantages, disadvantages, prospects of implementation]. *Pedahohichni nauky*. No. 102. P. 12–18. [in Ukrainian]
7. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*. 2018. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6fda126a-67c9-11e8-ab9c-01aa75ed71a1> (accessed: 19.08.2025). [in English]
8. UNESCO. (2024). UNESCO Framework for Culture and Arts Education. <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-member-states-adopt-global-framework-strengthen-culture-and-arts-education> (accessed: 19.08.2025). [in English]

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.09.2025

Дата публікації: 20.10.2025